

Jan Niewęglowski

"Dzieci, alkohol, narkotyki. Przewodnik dla rodziców", Maxwell Ruth, Gdańsk 1994 : [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 16, 655-657

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kościółu po Soborze Watykańskim II – dotyczące muzyki kościelnej, „Wstęp do Mszału Rzymskiego” wyd. II, Pallotinum, Poznań 1986 r.

Książka „Organista liturgiczny” ks. mgra Macieja Szczepankiewicza, bardzo przejrzyście napisana, owiana duchem salezjańskim (co jest ważne), jest bardzo cenna. Ukazanie się jej drukiem w Wydawnictwie Naukowym Akademii Muzycznej im. Ignacego J. Paderewskiego w Poznaniu, wypełnia ogromną lukę w tej niezwykle ważnej dziedzinie. Powinna ona znaleźć się w ręku każdego organisty kościelnego i być udostępniona wszystkim parafiom. Jest to najlepsza droga do poprawy śpiewu kościelnego w czasie nabożeństw.

Gorąco polecam powyższą pracę jak najszerszemu kręgowi odbiorców.

Prof. Florian Dąbrowski

Maxwell Ruth, *Dzieci, alkohol, narkotyki. Przewodnik dla rodziców*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 1994, s. 206.

Powyższa pozycja ukazała się kilka lat temu na polskim rynku, w serii wydawnictw psychologicznych. Chociaż od jej publikacji minęło już sześć lat, treści które zawiera są wciąż aktualne.

Książkę na pierwszym miejscu jest dedykowana rodzicom, którzy znajdują się w bezsilnej rozpaczce, nie wiedząc lub nie mogąc poradzić sobie z problemami uzależnień. swoich dzieci od alkoholu, papierosów czy narkotyków. wielu z nich podejrzewa swoje dzieci o picie, palenie czy zażywanie narkotyków, nie wiedzą jednak, jak w tych sytuacjach reagować, jak rozumieć ciągle zaprzeczania dzieci, co zrobić, aby zaniechały picia, palenia czy brania. Czasami rodzice wysyłają dzieci do specjalistów, psychologów, pedagogów czy psychoterapeutów, i zamiast poprawy, następuje pogorszenie. Niektórzy rodzice tłumaczą zainteresowania środkami odurzającymi, jako typowe dla okresu dojrzewania. Inni widzą w tym poważniejszy problem, który należy rozwiązać. W większości przypadków, nie wiedzą jednak, gdzie i do kogo zgłosić się z ich problemem. Jeszcze trudniejszym zagadnieniem dla nich jest skłonienie dzieci do współpracy.

Celem tej publikacji, jak zaznacza sama autorka, jest dostarczenie odpowiedniej wiedzy rodzicom, zwłaszcza młodszym. Ma im pomóc rozpoznać już istniejący problem, podjąć kroki interwencyjne, gdzie szukać pomocy, jak pomóc dziecku, w okresie zdrowienia, i jak zająć się własną osobą. Problemy związane z dorastaniem dziecka, jak alkoholizm, nikotynizm i narkomania są skomplikowane i dość niebezpieczne. Możliwa jest jednak skuteczna pomoc. Autorka książki, z zawodu pielęgniarka o specjalności psychiatrycznej i doradca do spraw uzależnień od środków odurzających, zna ten problem z własnej autopsji. Jest autorką programów o alkoholu i narkotykach, założycielką dziennego ośrodka pomocy uzależnionym. Jest ponadto matką trojga dorosłych dzieci, które nie miały problemu z narkotykami, ona sama w swojej młodości miała go.

Pierwsze trzy rozdziały książki poruszają zagadnienie presji, której poddany jest młody człowiek. Są to problemy dorastania i dojrzewania, związane z tożsamością, niezależnością i odpowiedzialnością. Ważnym problemem dla nastolatka są grupy rówieśnicze z pozytywnym i negatywnym wpływem. Następne kwestie to bunt przeciwko kontroli rodziców i otoczenia.

Rozdziały od czwartego do ósmego opisują substancje uzależniające, jak: crack, trawka, ekstaza, marihuana, kwas, grupa inhalantów, heroina, LSD i inne. Ukazane są również przykłady zmian zachowań i zmian osobowości nastolatków, które są związane z uzależnieniem od

środków odurzających. Autorka wymienia sześć symptomów: izolacja, związanie się z trudną młodzieżą, wrogość wobec innych, utrata kontroli, zachowanie nie podlegające modyfikacji i depresja. Rozdział siódmy przedstawia najczęściej występujące oznaki nadużywania alkoholu i innych narkotyków. Rozdział następny pokazuje ścisły związek między używaniem środków odurzających a zmianami zachowań i osobowości. W związku z tymi zmianami rodzice muszą być świadomi dwóch istotnych faktów. Pierwszy z nich: między używaniem środków odurzających a zmianami zachowań i osobowości zachodzi relacja przyczynowo-skutkowa. Fakt drugi: u dziecka, u którego pojawiają się takie symptomy potrzebuje ono pomocy rodziców i często fachowej pomocy specjalistów.

Następny blok, rozdziałów od dziewiątego do dwunastego, ilustruje dostępne formy pomocy i kuracji, a także pomaga wybrać osobom zainteresowanym formę właściwą dla konkretnego dziecka i rodziny. Wybierać należy na podstawie czterech kryteriów: ekstensywność używania środków odurzających, stopień kontroli nad zachowaniem, chęć współpracy oraz zakres zaprzeczania. W pracy nad dzieckiem, należy także wziąć pod uwagę stopień współuzależnienia rodziców. Może to być obsesyjna kontrola i nieustanne koncentrowanie się na dziecku. Pomocą tutaj mogą być poradnie, porady specjalistów czy terapia rodzinna. Warunkiem „sine qua non” pomocy dziecku, jest zerwanie także z nałogiem przez samych rodziców. Rozdział jedenasty omawia sytuację, w której dziecko zgadza się na współpracę z rodzicami i specjalistami. Zaś rozdział następny przedstawia sytuację odwrotną. Autorka twierdzi, że alkoholikom oraz osobom uzależnionym od narkotyków można pomóc, nawet jeśli nie chce pomocy i nie wykazuje żadnej chęci współpracy. Zadaniem rodziców i osób z nimi współpracujących jest stworzenie takiej sytuacji, w której osoba uzależniona musi poddać się leczeniu. Autorka książki nazywa to planową interwencją. Gdyby fakt leczenia poddać uznaniu uzależnionym osobom, większość z nich odrzuciłaby proponowaną pomoc, a to równałoby się z wyborem śmierci.

Rozdział trzynasty mówi o różnych potrzebach dzieci i rodziców wychodzących z uzależnień. Natomiast ostatni rozdział książki porusza zagadnienie wychowania prewencyjnego. Akcentuje przede wszystkim jego pozytywne strony. Wychowanie prewencyjne bowiem pozwala dzieciom unikać szkodliwych skutków uzależnień, jeśli nie w całości to przynajmniej w części. Według autorki wychowanie prewencyjne powinno zawierać następujące aspekty: unikanie picia alkoholu, palenia papierosów i zażywania narkotyków przez rodziców, sumienne wykonywanie swoich ról (dzieci upodabniają się do rodziców), unikanie hipokryzji i kłótni, reprezentowanie wartości, przekonań, postaw i zachowań. Ważną rzeczą jest miłość rodziców do dzieci. Nie może to być jednak miłość abstrakcyjna, ale konkretna przejawiająca się w czynach, a przede wszystkim w obecności fizycznej (obecność rodziców na świętach młodzieżowych). Istotnym elementem są więzi rodzinne, skrupulatne egzekwowanie i konsekwencja w postawie rodziców (dzieci wiedzące o tym, nie lekceważą oczekiwań rodziców).

Przemiany w Polsce dokonujące się po 1989 r. dotknęły niemalże każdej grupy społecznej. Wraz z demokracją, którą zdobyliśmy po wielu latach panowania komunizmu, pojawiło się w Polsce szereg zagrożeń, jak alkoholizm wśród dzieci, papierosy, a ostatnio coraz łatwiejszy dostęp do narkotyków. Stąd jest dobrą rzeczą, że omawiana książka ukazała się na polskim rynku. Z powyższymi problemami społeczeństwo amerykańskie zetknęło się i walczy już od wielu lat. Z pewnością doświadczenie to, posłuży polskim rodzinom, nauczycielom, wychowawcom i tym wszystkim, którym zależy na dobru polskiej młodzieży. Należy podkreślić od wagę, z jaką autorka przedstawiła problemy nękające społeczeństwo i rodziny amerykańskie, a odnoszące się w sposób szczególny do alkoholu, papierosów, narkotyków. Nakreśliła z całą ostrością obowiązki, role i zadania rodziców względem swoich dzieci. To oni są w pierwszym rzędzie odpowiedzialni za właściwe wychowanie i ustrzeżenie dzieci przed zgubnymi wpływa-

mi uzależnień. Podane przykłady dzieci i młodzieży uzależnionych w różnym stopniu, ułatwiają lekturę i zrozumienie problemu. Zamieszczone tabele z oznakami brania i uzależnienia, niewątpliwie mogą ułatwić rodzicom zrozumienie dziwnych zachowań ich dzieci. Prosty język w jaki została napisana książka, stanowi jeszcze inną stronę pozytywną tej publikacji. W przypadku polskiego czytelnika niewątpliwie pożyteczną rzeczą jest dodatek zawierający instytucje, organizacje i stowarzyszenia zajmujące się problematyką uzależnienia.

Podczas lektury zauważono jednak kilka drobnych błędów, np. tytuły rozdziałów zamieszczone w spisie treści na pierwszych stronach książki nie odpowiadają tytułom w dalszej jej części. Pojawił się także błąd ortograficzny (s. 121). Miejmy nadzieję, że zostaną one usunięte przy ewentualnym drugim nakładzie. Błędy te jednak nie umniejszają wartości, jaką reprezentuje omawiana lektura.

ks. Jan Niewęglowski SDB

Braido P, *Prevenire non reprimere. Il sistema educativo di don Bosco (Zapobiegać a nie uciskać. System wychowawczy ks. Bosko)*. LAS, Roma 1999, s. 415.

Na przestrzeni historii wychowania i rozwoju myśli pedagogicznej, powstało wiele teorii i systemów wychowawczych. Jednym z nich jest system prewencyjny, zapobiegawczy. Twórcą tej metody był ks. Jan Bosko (1815-1888). Całe swoje życie poświęcił wychowaniu biednej i opuszczonej młodzieży. Kościół, w uznaniu jego dzieła, ogłosił go świętym w 1934 r.

Dla kontynuacji swego dzieła, ks. Bosko, założył Zgromadzenie Salezjańskie, które stara się wcielić w życie zasady wychowania, pozostawione mu przez Założyciela. By to skutecznie czynić, należy ustawicznie konfrontować wymogi czasów współczesnych z jego doświadczeniem. Musi to być kontakt żywy z „korzeniami” systemu prewencyjnego. Taki cel zakłada nowa pozycja P. Braido, salezjanina, poświęcona ks. Bosko i jego metodzie wychowawczej. Publikacja ukazała się w bieżącym roku w Rzymie, w wydawnictwie Salezjańskiego Uniwersytetu Papieskiego. Jest to pozycja dość obszerna, bo licząca 415 stron i 19 rozdziałów. Niniejsza książka jest trzecią publikacją P. Braido na temat omawianego systemu. Zwrócił w niej uwagę w sposób szczególny na dane historyczne i na najnowszą bibliografię na ten temat.

Postać ks. Bosko i całe jego dzieło wychowawcze, Autor sytuuje w szerokim kontekście historyczno-społeczno-polityczno-religijnym. Tym zagadnieniem poświęcone są pierwsze rozdziały. Życie ks. Bosko przebiega w latach 1815-1888. Jego urodziny zbiegają się z Kongresem Wiedeńskim i próbą przejścia Europy od „ancien regime” do doby współczesnej. Przejście to naznaczone było Rewolucją Francuską i imperium napoleońskim. W wyniku tych wydarzeń doszło do radykalnych zmian na polu politycznym, społecznym, ekonomicznym, kulturalnym, religijnym, szkolnym i wychowawczym.

Traumatyczne doświadczenia płynące z Rewolucji i rządów Napoleona pchnęły rządy ówczesnych monarchii europejskich w kierunku prewencji. Podyktowane to było strachem przed nowymi rewolucjami, sektami, liberalizmem, tajnymi organizacjami. Zaczęto więc stosować prewencję w polityce i w życiu społecznym, walcząc z ubóstwem i żebractwem. Prewencja znalazła też zastosowanie w wychowaniu. Jako środek służyła temu religia.

Dla lepszego zrozumienia zagadnienia prewencji w pedagogice, Autor przedstawia sylwetki pedagogów, którzy w praktyce nawiązywali do tej idei. Do nich zalicza Filipa Nereusza, twórcę oratorium i Karola Boromeusza. Byli również inni, którzy stosowali podobne metody.